

Problemy z danymi (cz. II)

Natalia Nehrebecka
Stanisław Cichocki

Wykład 12

Plan zajęć

1. Zmienne pominięte
2. Zmienne nieistotne
3. Obserwacje nietypowe i błędne
4. Współliniowość

Plan zajęć

1. Zmienne pominięte
2. Zmienne nieistotne
3. Obserwacje nietypowe i błędne
4. Współliniowość

Obserwacje nietypowe i błędne

- ▶ **Obserwacja nietypowa** charakteryzuje się nietypowymi na tle pozostałych obserwacji cechami
- ▶ Mechanizm, który w przypadku tej obserwacji generuje zmienną zależną jest mechanizmem opisywanym przez model
- ▶ **Obserwacja błędna** jest obserwacją, której powstania nie da się wytłumaczyć w ramach teoretycznego modelu ekonomicznego stanowiącego podstawę estymowanego modelu
- ▶ Obserwacje błędne często pojawiają się w wyniku pomyłek przy wpisywaniu obserwacji do bazy danych

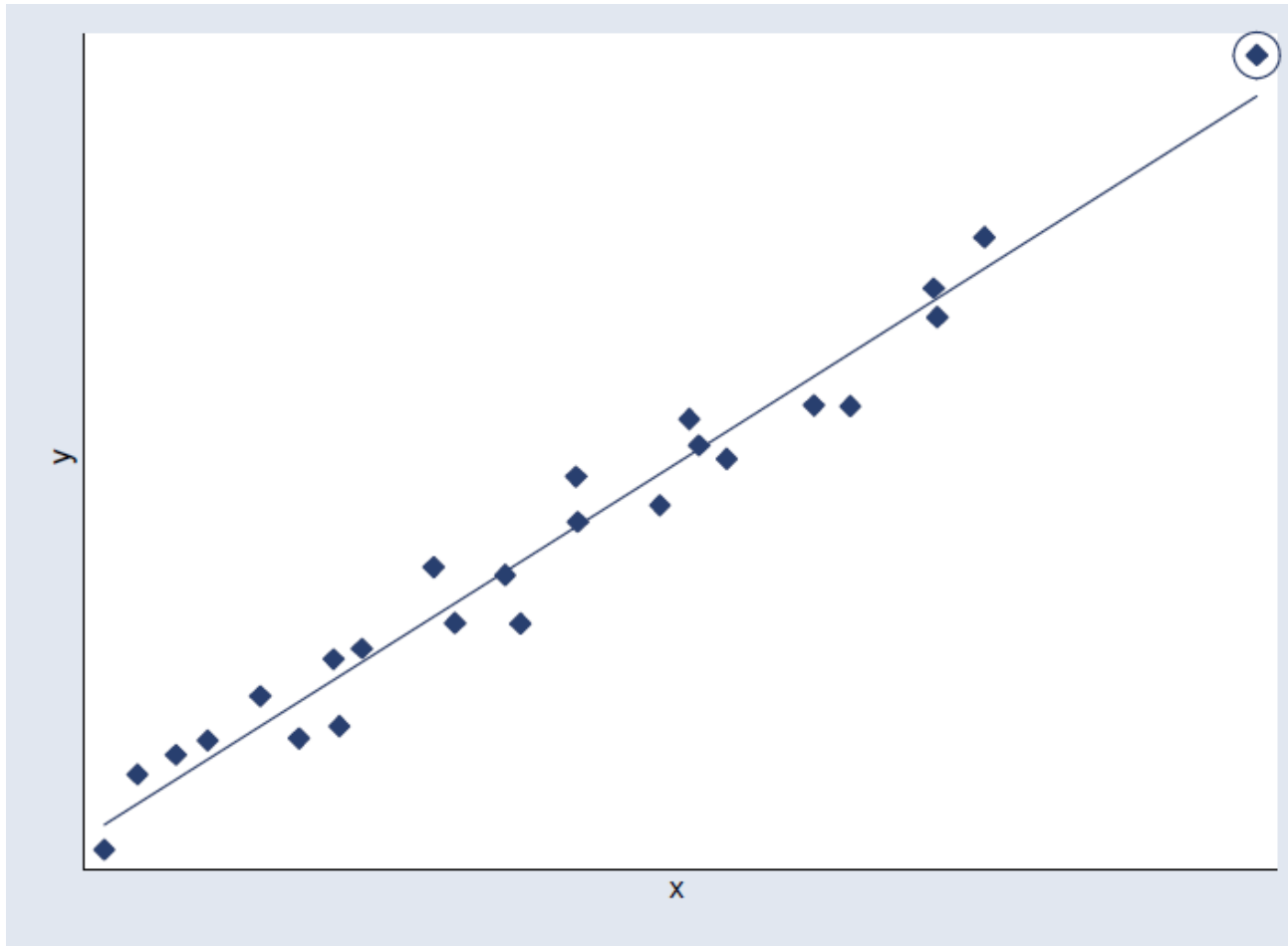
Obserwacje nietypowe i błędne

- ▶ Niekiedy jednak **obserwacje błędne** są rzeczywistymi obserwacjami, związanymi z pewnymi **nietypowymi zdarzeniami**, które nie mogą być wyjaśnione za pomocą naszego modelu
- ▶ Przykład:
 - Estymujemy **krzywą popytu na żywność dla różnych państw na świecie**.
 - W próbie występują państwa, w których obowiązuje reglamentacja żywności.
 - Obserwacje takie traktujemy jako obserwacje błędne – teoria opisująca krzywą popytu nie znajduje zastosowania w momencie nierynkowego podziału dóbr.

Obserwacje nietypowe i błędne

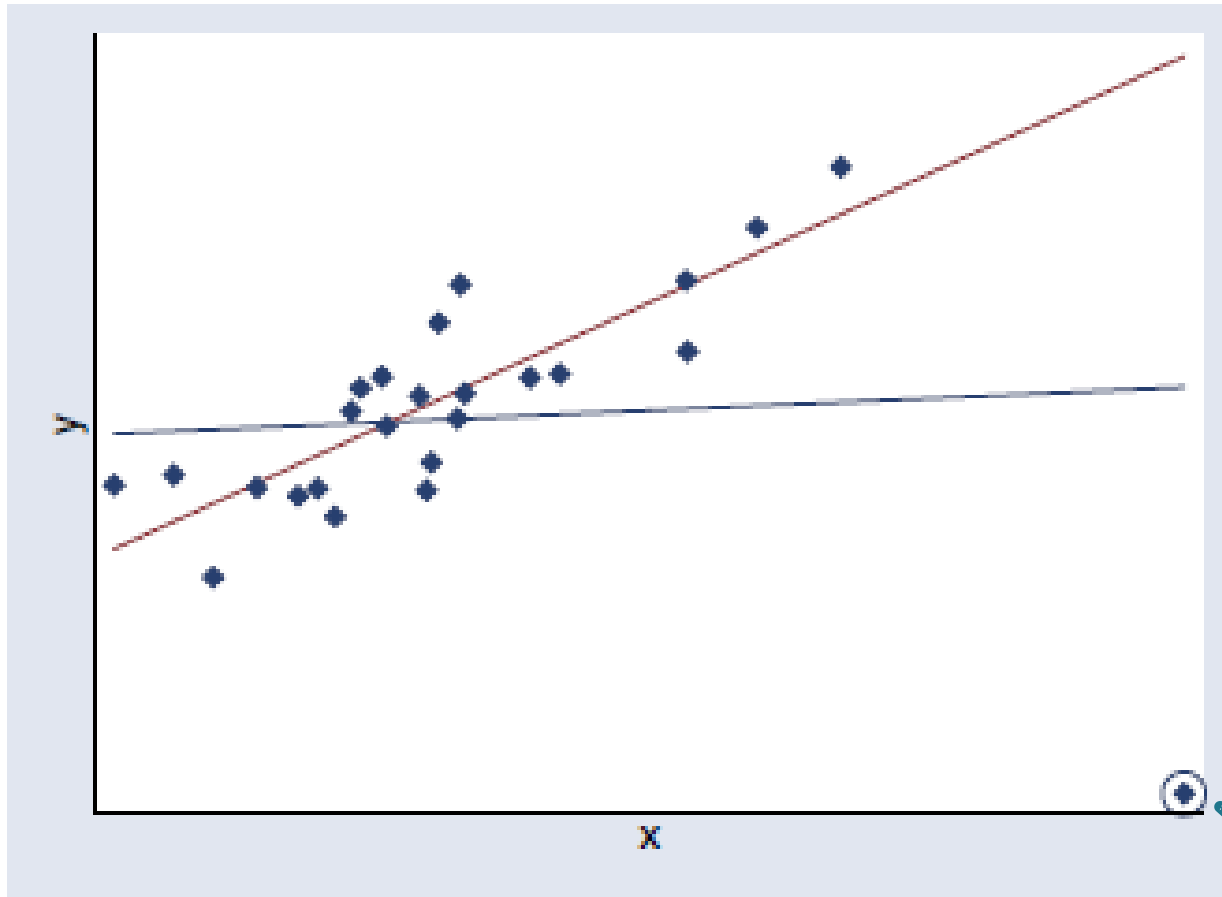
- ▶ Wpływ obserwacji nietypowej/błędnej na wynik regresji zależy od tego na ile ta obserwacja pasuje do prostej regresji
- ▶ Najbardziej niepokojąca jest sytuacja gdy obserwacja ma **nietypowe wartości dla zmiennych niezależnych i słabo pasuje do prostej regresji**

Obserwacje nietypowe i błędne

Obserwacja nietypowa pasująca do linii regresji

Obserwacje nietypowe i błędne

Obserwacja
nietypowa
niepasująca do
linii regresji

Obserwacje nietypowe i błędne

- ▶ Uwzględnienie obserwacji **nietypowej** pozytywnie wpływa na:
 - a) precyzję oszacowań
 - b) dopasowanie modelu
- ▶ Uwzględnienie obserwacji **błędnej** negatywnie wpływa na:
 - a) precyzję oszacowań
 - b) dopasowanie modelu

Obserwacje nietypowe i błędne

- ▶ **Statystyki** służące do wykrycia obserwacji nietypowych, słabo pasujących do prostej regresji, silnie wpływających na wynik regresji:
 - a) dźwignia
 - b) standaryzowane reszty
 - c) odległość Cooka'a

Obserwacje nietypowe i błędne

Dźwignia

- używana do stwierdzenia czy wektor zmiennych niezależnych x_i dla obserwacji i jest nietypowy na tle pozostałych x :

$$\boxed{h_i} = \delta_i' X (X' X)^{-1} X' \delta_i = \delta_i' P_X \delta_i = \boxed{(P_X)_{ii}}$$
$$= x_i (X' X)^{-1} x_i'$$

gdzie:

$$\delta_i = [0, \dots, 0, 1, 0, \dots, 0]'$$

Macierz projekcji
(rzutu)

$$P_X = X (X' X)^{-1} X'$$

Obserwacje nietypowe i błędne

- Dla każdego modelu:

$$0 \leq h_i \leq 1$$

- Dla modelu ze stałą:

$$\frac{1}{N} \leq h_i \leq 1$$

Obserwacje nietypowe i błędne

- Nieformalna reguła mówi, że obserwacje można traktować jako nietypową gdy:

$$h_i \geq \frac{2K}{N}$$

- To, że obserwacja jest nietypowa nie oznacza, że nie pasuje do modelu
- Aby się o tym przekonać musimy przyjrzeć się **standaryzowanym resztom**

Obserwacje nietypowe i błędne

- ▶ **Standaryzowane reszty:**
- ▶ Przypomnienie: $e = M_x \varepsilon$
- ▶ Wobec tego:

$$\text{Var}(e) = \text{Var}(M_x \varepsilon) = M_x (I \sigma^2) M_x = \sigma^2 M_x$$

Obserwacje nietypowe i błędne

▶ Wariancja elementu i wektora reszt:

$$\text{▶ } \text{Var}(e_i) = \text{Var}(\delta'_i e) = \delta'_i \underbrace{\text{Var}(e)}_{\sigma^2 M_x} \delta_i = \sigma^2 \delta'_i \underbrace{M_x}_{I - P_x} \delta_i =$$

$$= \sigma^2 [\delta'_i (I - P_x) \delta_i] = \sigma^2 [\delta'_i (I - X(X'X)^{-1}X') \delta_i]$$

$$= \sigma^2 [\delta'_i \delta_i - \delta'_i X(X'X)^{-1}X' \delta_i] = \sigma^2 \left[1 - \underbrace{\delta'_i P_x \delta_i}_{h_i} \right] =$$

$$= \sigma^2 (1 - h_i)$$

- gdzie: $\delta_i = [0, \dots, 0, 1, 0, \dots 0]'$

Obserwacje nietypowe i błędne

- ▶ Jeśli $\varepsilon \sim N(0, \sigma^2 I)$ to:

$$\tilde{e}_i = \frac{e_i}{se(e_i)} = \frac{e_i}{\sigma \cdot \sqrt{1 - h_i}} \sim N(0, 1)$$

- ▶ Ponieważ σ jest nieznanne stosujemy estymator s :

$$\hat{e}_i = \frac{e_i}{s \cdot \sqrt{1 - h_i}} \sim t_{N-K}$$

Obserwacje nietypowe i błędne

- ▶ Dla nietypowej obserwacji:
- ▶ $|\hat{e}_i| > 2$
- ▶ Jednak (*jeżeli błąd losowy ma rozkład normalny*), to statystycznie dla ok. 5% obserwacji:

$$|\hat{e}_i| > 2$$

- ▶ Niepokojące jest nie tyle fakt występowania dużych reszt, ile raczej występowanie dużych wartości reszt dla obserwacji nietypowych (o dużych dźwigniach)

Obserwacje nietypowe i błędne

Odległość Cooka

► mierzy wpływ pojedynczej obserwacji na wynik regresji:

$$CD_i = \frac{(\hat{y} - \hat{y}_{(i)})'(\hat{y} - \hat{y}_{(i)})}{Ks^2} = \frac{\hat{e}_i^2}{K(1-h_i)}$$

gdzie:

$\hat{y}_{(i)} = X_{(i)}b_{(i)}$ - wartości dopasowane powstałe po usunięciu z próby i -tej obserwacji

Obserwacje nietypowe i błędne

- ▶ **Odległość Cooka:**
- ▶ Najbardziej wpływowe są obserwacje, która mają równocześnie duże \hat{e}_i^2 i h_i
- ▶ Nieformalna zasada mówi, że powinniśmy uważnie przyjrzeć się obserwacjom, dla których:

$$CD_i > \frac{4}{N}$$

Plan zajęć

1. Zmienne pominięte
2. Zmienne nieistotne
3. Obserwacje nietypowe i błędne
- 4. Współliniowość**

Współliniowość

- ▶ O współliniowości mówimy w przypadku występowania **silnej korelacji** między zmiennymi objaśniającymi

- ▶ utrudnia to zidentyfikowanie zmiennej, która jest przyczyną zmiennej zależnej
- ▶ Wyróżniamy dwa typy współliniowości:
 - a) **Dokładną współliniowość**
 - b) **Niedokładną współliniowość**

Współliniowość

- ▶ O **dokładnej współliniowości** mówimy, gdy kolumny macierzy obserwacji są współliniowe

- ▶ jedna z kolumn macierzy jest kombinacją liniową pozostałych kolumn

- ▶ macierz $X'X$ jest osobliwa i wobec tego nieodwracalna

- ▶ Oznacza to, że jedna ze zmiennych niezależnych jest kombinacją liniową pozostałych zmiennych niezależnych i nie wnosi żadnej dodatkowej informacji do modelu

powinniśmy usunąć ją z modelu

- ▶ Dokładna współliniowość jest wynikiem **błędnej specyfikacji modelu**

Współliniowość

- ▶ O **niedokładnej współliniowości** mówimy, gdy występuje silna korelacja między zmiennymi objaśniającymi
 - Na przykład przy szacowaniu **płacy** jako funkcji **wykształcenia, płci, wieku, stażu pracy** możemy oczekiwać, że wiek badanej osoby i jej staż pracy wykażą silną dodatnią korelację.
- ▶ W przypadku danych ekonometrycznych występowanie korelacji między zmiennymi objaśniającymi jest regułą
- ▶ problemem jest nie samo występowanie korelacji lecz przypadek gdy jest ona bardzo silna

obniża to precyzję oszacowań

Współliniowość

- Statystyka służąca do wykrywania niedokładnej współliniowości nazywa się **współczynnikiem inflacji wariancji**:

$$VIF_k = \frac{1}{1 - R_k^2}$$

Gdzie:

R_k^2 - R^2 w regresji x_k na pozostałych zmiennych objaśniających

Pytania teoretyczne

1. Co to jest obserwacja nietypowa? Kiedy obserwację nietypową można uznać za błędną?
2. W jakim przypadku obserwacja nietypowa będzie miała znaczący wpływ na wynik regresji?
3. Jakich statystyk używamy do wykrywania obserwacji nietypowych i błędnych?
4. Kiedy mówimy, że zmienne w modelu są dokładnie współliniowe? Jak można rozwiązać ten problem?
5. Jakie są konsekwencje niedokładnej współliniowości? Za pomocą jakiej statystyki można wykryć niedokładną współliniowość w modelu?

Dziękuję za uwagę